

УДК 342.7

РЕГІОНАЛЬНІ СТАНДАРТИ ПРАВ ЛЮДИНИ І МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ REGIONAL HUMAN RIGHTS STANDARDS AND MECHANISMS

Велічук С.М.,

*здобувач кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного гуманітарного університету*

У статті проаналізовано дослідження прав людини вітчизняних науковців та процес імплементації договірних норм з прав людини. Також автором встановлено напрями визначення завдань вказаної проблематики.

Ключові слова: права людини, європейські стандарти, європейські принципи, інститут прав людини, свободи людини.

В статье проанализированы исследования прав человека отечественных ученых и процесс имплементации договорных норм по правам человека. Также автором установлено направления определения задач указанной проблематике.

Ключевые слова: права человека, европейские стандарты, европейские принципы, институт прав человека, свободы человека.

The article analyzes the general study of national scientists about human rights and the implementation process of contractual norms of human rights. The author also set the direction of the definition of the tasks specified issues.

Key words: human rights, European standards, European principles Institute of Human Rights, freedom.

У сучасному світі однією з найважливіших складових публічного управління є права людини, оскільки саме в цій сфері сформовано ефективний механізм імплементації як через низку міжнародних договорів універсального та регіонального характеру, ратифікованих переважно більшістю країн, так і через систему контрольних та правоохоронних органів, а також правозахисних організацій. У широкому розумінні права людини – це невід’ємні властивості, природні можливості розвитку, які визначають міру людської свободи, оскільки права людини – надто складне, багатогранне, філософське, етичне, політологічне й правове поняття. Водночас, права людини – наукова категорія, що характеризує правовий статус людини стосовно держави, її інститутів, посадових осіб, міжурядових та міжнародних організацій, політичних груп, можливості й здатності людини в економічній, соціальній, політичній і культурній сферах.

Проблемна сфера, яка охоплює інститут прав людини, міжнародна та національна системи прав людини гарантують можливість користуватися досягнутою суспільством свободою. Адже саме системі прав людини притаманний соціальний зміст, хоча апріорі права людини належать окремій особистості, невід’ємні від окремої людини й не можуть бути відчужені будь-яким способом. Власне, і за соціальним призначенням права людини є, перш за все, засобами захисту окремої особи, за допомогою яких людське суспільство прагне й спроможне гарантувати безпеку – особи, держави, міжнародної спільноти. Саме тому дослідження інституту прав людини в контексті демократизації публічного управління – пріоритетне завдання науки державного управління.

Дослідженню прав людини присвятили свої праці багато вітчизняних науковців: В. Б. Авер’янов, О. М. Бандурка, В. В. Баштанник, І. П. Голосніченко, Р. А. Калюжний, А. М. Колодій, А. Т. Комзюк, В. В. Копейчиков, М. В. Корнієнко, В. В. Маклаков, О. В. Негодченко, Н. Р. Нижник, П. М. Рабінович, О. Ф. Фрицький, Ю. С. Шемшученко.

Зусиллями цих та інших учених за останні 12 років в Україні сформована нормативно-правова основа діяльності

держави у сфері прав людини. Проблемам з’ясування сутнісних ознак поняття прав людини, інституціалізованих у праві ЄС, вихідних засад феномену прав людини, а відтак, і формулюванню визначення загальнотеоретичного поняття прав людини присвячені окремі праці вітчизняних авторів: М. Вітрука, С. Горбунова, А. Гусєва, І. Ковальова, А. Корнева, І. Котляра, П. Лазарєва, О. Лукашової, І. Лукашука, С. Максимова, Л. Мамута, І. Панкевича, О. Петришина, І. Петрухіна, П. Рабіновича. А також зарубіжних учених: Р. Алстона, В. Бернса, Д. Донеллі, А. Мілна, М. Новицького, М. Петера, Д. Сейгала, Дж. Штайнера тощо [1; 2; 3].

У зазначених працях розглянуті питання прямої залежності історико-теоретичних та практичних засад становлення принципу вшанування прав і свобод людини як базового концепту правотворчості в ЄС та були розвинуті теоретичні напрацювання щодо закріплення системи прав і свобод людини в конституційному законодавстві національних держав відповідно до загальноєвропейських принципів суспільного управління. Водночас традиції сучасного наукового аналізу актуалізують розвиток у системі публічного управління принципово нового напрямку – детермінації гуманізаційних чинників публічного управління, що спирається на проблемний аналіз феномену вшанування прав людини в діяльності ЄС.

На сучасному етапі розвитку європейських принципів прав людини немає підстав говорити про абсолютну уніфікованість змісту прав людини. Водночас очевидними є й такі тенденції у розвитку цієї галузі, які сприяють підвищенню питомої ваги загальнолюдської складової у змісті прав людини. Аналіз процесу імплементації договірних норм з прав людини дає підстави стверджувати, що процес уніфікації міжнародних стандартів прав людини здійснюється, так чи інакше, з огляду на ті специфічні внутрішньо-соціальні умови відповідної держави, які піддаються об’єктивізації, зведенню до певного, зрозумілого всім, знаменника, легітимації їх для зовнішнього спостерігача (в особі міжнародних органів захисту прав людини). До таких умов належать рівень економічного, технічного й іншого

розвитку суспільства відповідного регіону (щоправда якщо врахування особливостей даного суспільства не призводить до втрати правом людини його змісту та призначення). Саме тому метою даного дослідження є аналіз проблемних питань реалізації принципу вшанування прав людини в праві Європейського Союзу як нової наддержавної системи правового регулювання суспільних відносин і можливостей упровадження такого досвіду в Україні [4; 5; 6; 7; 8; 9; 10].

Проблема прав людини сьогодні набула надзвичайної гостроти. І якщо раніше відносини у сфері реалізації, охорони й захисту прав людини регулювалися переважно внутрішньодержавним правом, то зараз вони стали повноцінним об'єктом «опіки» міжнародного права. Це неминуче пов'язано із інтенсифікацією й ускладненням контактів між відповідними нормами міжнародного й національного права. Тому кожна держава повинна створити ефективні юридичні механізми опосередкування таких контактів, а відповідно й реалізації взятих на себе міжнародно-правових зобов'язань щодо прав людини [11; 12].

Загальна мета дослідження формалізації інституту прав людини потребувала визначення завдань аналізу даної проблеми через такі напрями:

- по-перше, аналіз історико-теоретичних засад форму-

вання та розвитку інституту прав людини як у межах національної держави, так і в межах наддержавних утворень;

- по-друге, визначення історичних тенденцій формування правової основи вшанування прав людини й основних свобод як базових засад діяльності міжнародних організацій;

- по-третє, характеристики сфери забезпечення прав людини в межах сучасного цивілізаційного процесу як об'єкта публічної діяльності, з'ясування системи та повноважень складових системи прав і свобод людини;

- по-четверте, систематизації європейського досвіду раціоналізації публічного управління через імплементацію прав людини в принципи і напрями діяльності ЄС з використанням сучасної методології наукового дослідження, що спрямована на систематизацію досвіду спільного доробку країн-членів ЄС;

- по-п'яте, аналізу дефініцій суб'єктів публічних відносин у системі вшанування прав людини через завдання, цілі та принципи, компетенції інститутів ЄС, а також з'ясування місця принципів прав людини в європейській правовій системі;

- по-шосте, установлення напрямів реалізації принципу вшанування прав людини в межах ЄС у системі права національної державі (на прикладі України) [12; 13].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Рабінович П. М. Рішення Європейського суду з прав людини: до характеристики концептуально-методологічних засад їх обґрунтування / П. М. Рабінович // Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі. – № 1. – К.: Український центр правничих студій, 1999. – С. 357–366.
2. Рабінович П. Європейська конвенція з прав людини: особливості її тлумачення / П. Рабінович, С. Федик // Юрид. Україна. – 2003. – № 6. – С. 86–91.
3. Рабінович П. Ефективність впливу Конвенції про захист прав та основних свобод людини на держави-членів Ради Європи / П. Рабінович // Право України. – 2000. – № 11. – С. 35–37.
4. Європейська соціальна хартія (переглянута) (ETS N 163). [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_062.
5. Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_535/conv/print1360846692858490.
6. Протокол № 4 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, який гарантує деякі права і свободи, не передбачені в Конвенції та у Першому протоколі до неї. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_059/conv/print1360846692858490.
7. Протокол № 6 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, який стосується скасування смертної кари [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_802.
8. Протокол № 7 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_804.
9. Протокол № 12 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (ETS N 177) [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_537.
10. Протокол № 13 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, який стосується скасування смертної кари за всіх обставин [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_180.
11. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та Європейський Суд з прав людини [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://www.minjust.gov.ua/159>.
12. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
13. Ганна Юдківська обрана суддею Європейського Суду з прав людини від України [Електронний ресурс] / Інститут релігійної свободи, м. Київ. – Режим доступу : http://www.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=644%3A1&catid=35%3Aworld&Itemid=62&lang=uk.